

Parakh

Research Journal Deptt. of Punjabi
Language & Literature
Lahore College for Women University Lahore
(Pakistan)
Vol: 3, Jan.-June. 2018, pp 63-68

☆ ڈاکٹر افتخار احمد سلہری

پارکھ
تحقیقی مجلہ شعبہ پنجابی زبان و ادب
لاہور کالج برائے خواتین یونیورسٹی لاہور (پاکستان)
جولائی - دسمبر 2018ء، مسلسل شمارہ 6

لوک ادب وچ قصہ رامائن

Abstract

This article has presented the Qissa Ramayan in folk literature. In the beginning of the article Ram Chandar was great Raja and the central character of the story has discussed that why did he attack Rawan. In the end of the article the writer described that Ram chandar got release Sita after killing Rawan.

رامائن ہندو ادب دی اک منظوم داستان اے، جیہدے وچ اجودھیادے بادشاہ دے لکا اُتے حملے نوں بیان کیتا گیا اے۔ ایہہ وی دسیا گیا اے کہ اوہ کیہ کارن سن جیہدے پاروں رام نوں لکا اُتے حملہ کرنا پیا۔ تاریخ دے مطالعے توں پتا چلد اے کہ رامائن داسماں اک ہزار قبل مسیح اے۔ ایس بارے سید محمد لطیف لکھدے نیں:

“The Hindu literature has given birth to two noble epic poems, the Ramayana and the Mahabhart. The incidents related in the former refer to a period about 1000 B.C.”.(1)

رام دے پوداناں جسرت سی۔ اوہنے کسے راجپوت ریاست اُتے حملہ کیتا تے لڑائی وچ زخمی ہو گیا، ایس موقعے

تے رانی کیکئی نے دشمن دا ڈٹ کے مقابلہ کیتا۔ ایس واقعے دا ویروا راج کہانی وچ انج ملدا اے۔
 دشمن حملہ راجے جسرت تے کردتا ہے۔ رانی تلوار لے کے لڑن لگ پئی ہے۔
 راجا جسرت بڑا زخمی ہو یا ہے۔ رانی لڑ کے گھیرا توڑیا ہے دشمن دا۔ اتنے نوں
 فوجاں نوں غیرت آئی ہے کہ ہک عورت اساڈی لڑ رہی ہے تے اسیں بھٹے
 جانے ہاں۔ فوجاں ہٹ پیئیں۔ اوہناں دشمن دی فوج نوں بھجایا ہے۔“ (2)

راجا جنک دی راجدھانی وچ اوہدی دھی سیتا دا سوئمبر ہو رہیا سی۔ راجا جنک کول اک بھاری کمان سی۔ راجے
 نے اعلان کیتا ہو یا سی کہ جیہڑا بندہ وی ایس کمان اُتے چلہ چاڑھ دیوے گا، اوہدے نال اوہدی دھی ویاہ دتی جاوے گی۔
 سوئمبر دے موقعے تے دور دراز یوں شہزادے اپنے بخت آزماون لئی اپڑے لیکن ناکام رہے۔ رام چندر جی نے ایس شرط
 نوں جت لیا تے راجے دی دھی نال اوہدا ویاہ ہو گیا۔ والمیکی ہوراں موجب:

”اس نے صندوق کھول کر بڑے آرام سے کمان اٹھائی جیسے وہ کوئی پھولوں کی
 مالا ہو۔ پھر کمان کا ایک سراپاؤں کے پنجے پہ لٹکا کر اس قدر زور سے تانت
 کھینچی کہ مضبوط کمان سے بجلی کڑکنے جیسی آواز نکلی آسمان سے پھول برسنے
 لگے راجا جنک پکار اٹھا: میری پیاری بیٹی سیتا کی شادی اس شہزادے سے کی
 جائے گی۔“ (3)

سوئمبر تے وڈے وڈے راجپوت دی آئے ہوئے سن جیہڑے دا آزما چکے سن پر ناکام رہے سن پر ایہہ ہمت
 تے جرات صرف رام چندر جی ہی کر سکے۔ قصے دے ہیرونوں ڈھیر طاقتور ظاہر کر کے قصے نوں ٹیسی تے اپڑاں دی کوشش
 کیتی گئی اے۔

اپنے پتر دی کامیابی دیاں راجا جسرت نے بڑیاں خوشیاں منائیاں تے رام چندر نوں اپنے تخت تے بٹھان دا
 ارادہ ظاہر کیتا۔ ایس لئی سارے راجپوتاں نوں اپنے گھر آون دی دعوت دتی۔ ایہہ خبر سن کے رام چندر دی مترئی ماں
 نے ناراضگی دا اظہار کیتا تے راجے جسرت نوں اوہدا وعدہ یاد کروایا کہ اوہ اوہدیاں دوگلاں ضرور منے گا۔ کائیکی نے آکھیا کہ
 تساں وعدہ کیتا سی کہ تسیں پہلے میرے پُت بھرت نوں گدی سوئپو گے تے بعد وچ رام چندر نوں جہدی خاطر تسیں رام نوں
 چودہ سال تک جنگلاں وچ ریاضت لئی گھل دیو گے۔ تہاں نوں وعدے دی پاسداری کرنی پوئے گی کیوں جے تہاڈے وڈو

وڈیرے دی وعدے توں نہیں پھر دے سن۔ راجا جسرت نے جدوں رانی کیکی دیاں ایہہ گلاں سنیاں تاں اوہنوں غش پے گیا۔ کیوں جے اوہ رام چندرنوں ای تخت دا اصل وارث سمجھد اسی۔ لیکن دو جے پاسے اوہنوں رانی کیکی نال کیتا ہو یا وعدہ وی یاد سی۔ ایس لئی اوہ پریشانی وچ کوئی فیصلہ نہیں کر پارہیا سی۔ رام چندر نے جدوں اپنے باپ دی ایہہ حالت دیکھی تے اوہ تخت توں دستبردار ہو کے بن باس لئی تیار ہو گیا۔ اتھے فیر ادب دا تمثیلی کچھ اگھر کے سامنے آیا اے تے نال ای اخلاقیات نوں مکھ مڈھ رکھیا گیا۔ جتھے وعدے دی پاسداری نوں ہر رشتے توں محترم ثابت کیتا گیا اے۔ والمیکی دے موجب:

”میں آج ہی بن باس لے لوں گا، مجھے کوئی دکھ نہیں بھرت کو آنے کا کہنے

کے لیے تیز ترین قاصد روانہ کر دیں۔“ (4)

جدوں رام چندر جی بن باس لئی تیار ہوئے تے اوہناں دی تیویں تے متریا بھرا کچھن وی نال جان لئی تیار ہو گئے۔ ایہہ تنے ڈنڈک دے جنگلاں وچ مصیبتاں جھلدے رہے۔ ایس طرح کیکی دا رستہ صاف ہو گیا تے اوہ چائیں چائیں محل میں وچ رہن لگ پئی۔ ایس واقعے بارے ایس اکھان راہیں جانکاری ملدی اے۔

رام چھوڑی اجدوہیا، من بھاوے سولٹ (5)

بندہ اپنی طبع تے مزاج پاروں ای حیاتی گزارن دیاں راہواں دا تعین کردا اے۔ رام چندر نے باپ نوں مصلحت دے تحت وعدہ پورا کرن دی التجا کیتی۔ اوس رب دا واسطہ دے کے آکھیا کہ میں آپ تیرے کولوں بن باس منگ رہیا آں۔ صرف اپنے بھراتے اپنی ماں دی رضا تے خوشی دی خاطر میرے کول اوہدی مانتا وی ماتا اچھراں توں گھٹ نہیں۔ راجہ پتر دی گل من گیا خوشی نال اوہنوں سینے نال لالیا۔ شاباش دتی تے رام چندر دی بن باس شروع ہو گئی۔

رام چندر نے کجھ عرصہ وکھو وکھ تھاواں تے گزاریا، فیر جنوبی ہندول ٹر گئے۔ اوہنے لکا دے راجا راون دی بھین روپ نکھار اوہدے تے عاشق ہو گئی۔ والمیکی دے موجب:

”بولی: ”تمہیں دیکھتے ہی میں تمہاری محبت میں گرفتار ہو گئی۔ اب تم میرے

شوہر ہو۔ تم اس حقیر سی عورت کو ساتھ لے کر کیوں گھومتے پھر رہے ہو۔“ (6)

روپ نکھار سیر کردی رام چندر دی کلی تیک جا اپڑی تے پہلی نظروچ ای رام جی دے عشق وچ ڈب مری۔ رام چندر نال اوہناں دی بیوی سیتا تے بھرا کچھن وی سی۔ اوس ویلے لکشمین نے اپنی تلوار کڈھی تے روپ نکھار نوں باہر کڈھ دتا۔ بے عزت تے زخمی زنانی نے چیک چیک کے وین پائے تے جنگل وچ نکل گئی۔ اک دن کچھن آیا تاں سیتا رو رہی سی۔

کچھن نے رون دی وجہ کچھی تے اوہنے دسیا کہ روپ نکھار رام تے عاشق ہو گئی اے تے اوہ ساڈے گھر آ کے پٹھیاں سدھیاں حرکتاں کردی اے۔ کچھن نوں سن کہ ڈھیر غصہ آیا۔ اوہنے جد روپ نکھانوں اپنے گھر فیر آئے ویکھیا تے اوہدی نک وڈھ دتی۔ روپ نکھالیں تکلیف وچ لکا اپڑی تے اپنے بھرا راون نوں کچھن دے ظلماں تے اُس دی بھر جائی سیتا دی سندر تا بارے دسیا۔ ایچ۔ ڈی سنکا لیا موجب:

“When Shurpanakha goes to Lanka and reports to Rawana how Rama had killed her brothers and several thousand Rakshasas, and then tells him about the extreme, matchless beauty of Sita, Rawana only thinks of kidnapping Sita, but not of punishing Rama!”.(7)

راون سادھو دے ویس وچ رام چندر دے ٹکانے تے اپڑ گیا۔ جد رام چندر شکار کھیڈن لئی گیا۔ اوہ کٹیا توں بہت دور نکل گیا۔ کچھن وی اوہناں نوں ڈھونڈن لئی کچھ ٹر گیا۔ راون نے موقع پا کے سیتا نوں اغوا کر لیا۔ لوک کہانی وچ سیتا دے اغوا بارے وضاحت کجھ انج ملدی اے۔

”سیتا آکھیا ”مینوں اپنے پتی دا حکم ہے۔ ایس لیکے توں توہیں باہر نہیں نکلتا۔“
 راون آکھیا، ”میں تیتھوں ہک گل کچھنا ہاں۔ پتی وڈا ہے یا رام وڈا ہے؟“
 اکھے، رام وڈا ہے۔“ اکھے ”میں رام داناں گھستا ہاں۔ توں پتی داناں ویکھنی
 ہیں۔“ اتھے سیتا نوں نکلتا پیا ہے۔ سیتا باہر نکلی تے اوس چاء لئی تے لے کے لکا
 چلا گیا۔“ (8)

رام چندر نوں جدوں پتا لگا کہ راون نے سیتا نوں اغوا کیتا اے تے اوہ اوہنوں سزا دین لئی ٹر پیا۔ اوہنے دکن دے راجے کولوں مدد منگی۔ بڑی خون ریز جنگ ہوئی۔ دھینسر (راون) دی تیویں نے بھیت دس دتا کہ فلانے طوطے وچ ایس دی جان اے۔ مُردا اوس طوطے نوں مار دتا گیا تے دھینسر وی مر گیا:

جنگ وچ راون دے بھرا و بھیش نے دی راون دی مخالفت کیتی کیوں جے اوہ چنگے کردار داما لک سی۔ اوہ ظلم تے زیادتی نوں پسند نہیں سی کردا۔ راون اپنے بھرا دی مخالفت پاروں وی جنگ ہار گیا سی:

رام چندر تے اوہ دے ساتھیاں نے لکنا نوں فتح کر لیا۔ راون تے اوہ دے سارے ساتھی مارے گئے:

”گھر پھٹا، راون ماریا۔“ (9)

ایس اکھان وچ راون دے مرن دی کہانی دی گئی اے۔ جیہڑا گھر دے بھتیوں ماریا گیا تے انج لکنا تباہ ہو گئی۔

رام چندر نے لکنا فتح کر کے سیتا نوں آزاد کروالیا۔ سید محمد لطیف ایس واقعے بارے انج لکھدے نیں۔

“The subject treated of the invasion of Ceylon by Rama, king of Awadh, whose wife, sita, had been abducted by Rawan, the aboriginal or demon prince of Ceylon. A great fight took place and Sita was rescued”. (10)

راون دے اغوا کرن دے بعد سیتا نے اپنی پت دی رکھوالی کیتی تے کسے نوں اپنے نیڑے نہ بھٹکن دتا۔ تھلے دتے گئے اکھان وچ اوہدھرائی سینت اے:

”بی بی سیانی سیتا رنگی، بی بی گھٹانی سیتا سٹی۔“ (11)

سیتا بارے جدوں کسے نے رام نوں مہنا ماریا کہ اوہ پاک دامن نہیں تاں رام چندر نے سیتا نوں حکم دتا کہ اوہ اگ اُتے ٹر کے اپنی پاک دامنی دا ثبوت دیوے کہ اوہ راون دی ہوس دا شکار نہیں ہوئی۔ سیتا پاک دامن سی۔ اوں نے اگ اُتے چل کے اپنی پاک دامنی ثابت کر دی۔ ایہدی وضاحت ایس اکھان راہیں ملدی اے:

”سچ اوہ جھوں اگ وی جھلے۔“ (12)

لکنا راون دی وجہ توں شیطانی لئی مشہور اے۔ کسے شیطان تے شرارتی بندے نوں کوئی گل لانی ہووے تے ایہہ اکھان بولیا جاندا اے:

”لکنا چوں ولیا اے۔“ (13)

مکدی گل ایہہ وے کہ رامائن اک تاریخی قصہ اے جس دامن کزی کردار رام چندر جی سن۔ لوک ادب دا مطالعہ

کیتیاں ایہہ گل نتر کے سامنے آؤندی اے کہ رام چندر جی اک بہادر شہزادہ سن جیہڑے ہر لحاظ نال بہترین انسان سن۔ اوہناں جتھے پتر بن کے راجا جسرت نوں عہدہ پاسدار بنایا، او تھے اپنی مترئی ماں تے بھراواں نال وی محبت دا اظہار کیتا۔ دو جے پاسے اپنی گھر والی نوں راون دی قید توں آزاد کروایا۔ رام چندر حق تے سن ایس لئی راون دے بھراؤ بھیش نے وی اوہناں دا ساتھ دتا۔ لوک ادب وچ ایس قصے نوں بڑی خوش اسلوبی نال پیش کیتا گیا اے۔

حوالے

- 1- Syed Muhammad Latif, History of the Punjab, Lahore: sang-e-meel publications, 2009, P33
- 2- سعید بھٹا، راج کہانی، لاہور: سانجھ، 2013ء، ص 9
- 3- والمیکی، رامائن، مترجم: یاسر جواد، لاہور: فکشن ہاؤس، تیجا ایڈیشن، 2005ء، ص 45-46
- 4- والمیکی، ص 77
- 5- ثناء چدھڑ، لوک تواریخ، لاہور: سانجھ، 2008ء، ص 232
- 6- والمیکی، ص 164
- 7- New Delhi: People's Publishing House, 1973, 14-H.D
Sankalia, Ramayana,
- 8- سعید بھٹا، ص 13-14
- 9- احسان باجوہ، آکھن لوک سیانے، جلد اول، لاہور: پنجاب انسٹیٹیوٹ آف لینگویج آرٹ اینڈ کلچر، 2009ء، ص 388
- 10- Syed Muhammad Latif, P33
- 11- شوکت مغل، سرانیکی اکھان، جلد دوم، ملتان: جھوک پبلشرز، 2004ء، ص 39
- 12- ثناء چدھڑ، ص 244
- 13- ثناء چدھڑ، ص 342